

HUMANIZEM IN RENESANSA

14. – 16. stol.

Humanizem

Humanizem je kulturno gibanje, ki je obnovljalo antične ideale in postavilo v ospredje človeka. Izražalo je odpor proti srednjeveški miselnosti in življenju. Poudarjalo je individualizem in plemenito človečnost. Najpomembnejši humanist je Erazem Rotterdamski.

Renesansa

Beseda renesansa pomeni preporod, ponovno rojstvo in je povezano s humanizmom. Z renesanso povezujemo začetke zgodnjega kapitalizma: razvoj bogatih mest (Benetke, Rim), uvedba denarja. Renesansa je trajala od 14.- 16. stoletja. Največji vzpon je doživela v 16 stoletju.

Renesančni umetniki so poudarjali, da je vrednota uživanja življenja, ne pa odrekanje. Cenili so naravo, človekov razum, lepoto in moč. Središče renesanse so bili dvori in mesta.

Predstavniki:

Francesco Petrarca,

Giovanni Boccaccio (Dekameron),

Miguel de Cervantes Saavedra (Don Kihot) in

William Shakespeare (Hamlet, Romeo in Julija).

Renesančno gledališče:

V Angliji so od sredine 16. stoletja dalje uprizarjali gledališka dela, predvsem na gostilniških dvoriščih, ki so imele prostorno dvorišče, okrog pa eno ali dvonadstropne stavbe. Tako so na dvorišče postavili oder, gledalci pa so stali okrog njega ali stali na balkonih. Gledališča, ki so jih začeli graditi proti koncu stoletja, so ohranila to osnovo. Večinoma so imela okroglo ali osmerokotno obliko, s tremi vrstami balkonskih sedežev. Na sredini je bil velik oder, ki je segal globoko v parter, tako da so ga gledalci obdajali s treh strani. Oder je bil približno meter od tal, na tleh pa je imel odprtino s premičnim pokrovom. Ta je služila za odhod v podzemlje, prehod več ali drugih zli sel, za grob.

Zadnja stena odra je imela dvoje ali več vrat za prihode ali odhode igralcev. Na zadnjem delom odra je bil balkon, namenjen za prizore ki so se dogajali na balkonu (Romeo in Julija) ali na grajskem obzidju (Hamlet).

Scena je bila preprosta, kulis je bil zelo malo – oder je bil sorazmerno prazen, omogočal pa je množične nastope. Prizorišča so označevali z napisi. Svetlobnih učinkov niso uporabljali, saj so predstave potekale ob dnevni svetlobi ob 14 in 15 uri. Odmorov med prizori ni bilo. Načela trojen enotnosti niso upoštevali.

Igralci niso uporabljali mask, oblečeni pa so bili v razkošne kostume iz dragocenega blaga.

Gledališča so lahko sprejela dva do tri tisoč gledalcev. Namenjena so bila vsem družbenim slojem: nepismenim, plemičem, beračem, izobražencem,...

Pomen:

S svojim delom dokazuje da je zmožgel vse: od nežne lirike do dramskega patosa, od najostrejše ironije do grobe komike. Oblikoval je močne osebe in vse skupaj uprizoril v drznem jeziku.

Zgodba:

Hamletov oče umre in njegova mati se poroči z očetovim bratom Klavdijem. Hamleta je vznemirilo to, da se je njegova mati Getruda tako hitro zopet poročila, še bolj pa ga muči negotovost glede dogodka, ki je povzročil očetovo smrt. Klavdiji je namreč razglasil, da ga je pičila strupena kača, a Hamlet je bil prepričan da temu ni tako. Hamletov prijatelj mu je povedal, da se je vojaku že večkrat prikazal duh, na las podoben njegovemu očetu. Hamlet se odloči, da bo duha počakal tudi sam, duh mu je povedal za umor, ki ga je pohlepni Klavdij povzročil, da bi se prilastil kraljevega bogastva. Hamlet je za svoje sume potreboval trdnejše dokaze in se je odločil, da jih bo tudi dobil. Ravno takrat so na dvor prišli igralci, ki so Hamletu pomagali do tega, da je svoj sum tudi potrdil. Zaigrali so umor kot ga je Hamletu opisal oče (duh). Le dva prizora sta bila potrebna za to, da je Klavdij zakričal, da se ne počuti dobro in da hoče v svojo sobo. To je bilo Hamletu dovolj, da se je

prepričal v resnico. Mati ga je po tem dogodku poklicala v sobo in ga začela oštevati. Za zaveso je bil skrit Polonij, ki naj bi branil kraljico. Ob prepiru se je le ta oglasil in Hamlet ga je zabodel z mečem v prepričanju, da je to Klavdij. Zaradi tega dejanja ga je Klavdij z Rezenkrancem in Gildenšternom poslal v Anglijo, skupaj s pismom, da ga naj tam ubijejo. Hamlet je zaslutil izdajalstvo in na listu spremenil imena. Ladjo so napadli morski roparji in Hamlet se je vkrcal na njihovo ladjo. Ko se je vrnil domov, je videl kako Ofelijo, ki se ji je ob očetovi smrti zmešalo, nesli k pogrebu. Stekel je tja in njegov brat ga je napadel, češ da je kriv za očetovo smrt. Klavdij, ki pa je že pripravljaj zaroto pa je Leartu svetoval naj se pomirita v dvoboju. Pripravil je meč s strupeno konico. Medtem, ko je Leart zabodel Hamleta, sta si meče zamenjala in ko mu je Hamlet udarec vrnil, sta bila zastrupljena oba. Boj je prekinilo kraljičino vpitje, da je po pomoti popila zastrupljeno pijačo, ki jo je Klavdij pripravil za Hamleta. Leart je tik pred smrtjo Hamletu povedal, kdo je kriv za zvižajo in Hamlet je zbral svoje zadnje moči, da je z mečem zabodel še Klavdija. Takrat je k njemu prišel Horacij in si hotel še sam vzeti življenje, a ga je Hamlet prepričal, naj raje živi in svetu pove zgodbo, kot se je zgodilo.

Hamletov monolog:

Hamlet se v monologih sprašuje, kaj je prav in kaj ni. Je negotov. Na koncu monologa pride do ugotovitve, kaj naj naredi da bo prav. Iz njegovih govorov izvemo za njegova čustva. Razloži tudi kakšno stvar, ki je prej morda nismo najbolje razumeli.

Hamlet:

Je mnogoplastna osebnost. Je Danski kralj, plemenit, neodločen, human, nenasilen, premišljajoč, nepremišljen, nežen, prisrčen, skromen, strasten, hladnokrven, cinik, osamljen, izločen, skriva se za besednimi igrami, ironijo in hlinjeno norostjo, nezaupljiv, razočaran fant s knjigo v roki.

Tragedija:

Izvor: prireditve v čas bogu Dionizu.

Značilnosti: enotnost kraja, časa in dogajanja – en kraj dogajanja, 24 ur , eno glavno dogajanje.

Nima digaskalij (to je neumetnostni del dramskega besedil – navodila igralcem, scenaristu, režiserjem).

Uprizori se samo enkrat, prisotni so tudi avtorji. Dramska besedila so bila namenjena le uprizarjanju. Glavne osebe (junaki) so vedno ljudje iz višjega sloja (kralji, princeze, državniki). Glavni junak na koncu vedno propade. Zakaj? Da je njegov padec vidnejši. **Junaki so tragični, ker so krivi brez krivde.**